

memorii | jurnale

Opritsa Dragalina-Popa s-a născut pe 9 noiembrie 1942, la București, în familia comandorului Virgil Dragalina și a Virginiei Theodorescu. A absolvit Facultatea de Limba și Literatura Germană, Universitatea din București, în 1965. A lucrat la Radiodifuziunea Română, Secția germană, până în 1968, când a fost transferată la Editura pentru Literatură Universală.

În 1969, împreună cu soțul său, medicul Valentin Popa, pleacă într-o excursie în Austria. Ajunși la Viena, se predau autorităților și, după câteva luni de lagăr, li se aprobă plecarea în America. Și-a reluat studiile de germană, la New York, iar în 1976 a mai absolvit o facultate: Library Science, la Ann Arbor, Michigan. Din 1978 până în 1982 a lucrat, ca bibliotecar, la Toledo Lucas County Public Library, apoi la University of California-Davis. Este prima bibliotecară din cele nouă campusuri ale University of California căreia i s-a acordat titlul de *Distinguished Librarian*.

Cărți publicate: *Ceaușescu's Romania: An Annotated Bibliography*, Greenwood Press, 1994 (împreună cu Marguerite E. Horn); *Bibliophiles and Bibliothieves: The Search for the Hildebrandslied and the Willehalm Codex*, W. de Gruyter, 2003 (care s-a bucurat de un succes uriaș în America). Se îngrijește de editarea cărților tatălui său, comandorul Virgil Dragalina (1890–1980): *Viața tatălui meu, generalul Ioan Dragalina* (2009), lucrare distinsă cu Premiul Nicky Chrissoveloni al Fundației Culturale Magazin Istoric; *Escadrila de Nistru* (2011), distinsă cu Premiul „Clubul amiralilor”; *Bătălia de la Jiu* (2020). *Trecutul meu abia începe* este prima ei carte de autor care vede lumina tiparului în țara sa natală, România.

OPRITSA DRAGALINA-POPA

TRECUTUL MEU ABIA ÎNCEPE

AMINTIRILE NEPOATEI UNUI GENERAL EROU

Ediție îngrijită
de Dumitru Dan Roman

Cuvânt înainte
de Mihai Cantuniari

Postfață
de Grigore Buciu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Dragoș Dumitrescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Dragalina-Popa, Opritsa
Trecutul meu abia începe: amintirile nepoatei unui general erou /
Opritsa Dragalina-Popa ed. îngrij. de Dumitru Dan Roman;
cuv. înainte de Mihai Cantuniari; postf. de Grigore Buciu. –
București: Humanitas, 2024

Index

ISBN 978-973-50-8588-9

I. Roman, Dumitru Dan (ed.)

II. Cantuniari, Mihai (pref.)

III. Buciu, Grigore (postf.)

821.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194.

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i> (Dumitru Dan Roman)	9
<i>Cuvânt înainte: Nu o carte. Un magic caleidoscop</i> (Mihai Cantuniari)	13

I

PACE NOU-VENIȚILOR ÎN LUMEA NOUĂ

O călătorie cu sens unic	21
Doctor Valentin Popa	26
„Yes, I can! Yes, I know! No problem! I'm ready!“	32
Doamna și domnul Rupenian	38
<i>Prima Distinguished Librarian</i>	39
<i>Traduttore-traditore</i>	49
Eugène Ionesco	51
„Books for Romania!“	52
Biblioфи și tâlhari	55
O somitate a lumii medicale americane	59
Andrea Claudia!	61
O cină la L'Auberge du Pont de Collonges	63
Fereastra de dimineață	66

II

„FACĂ-SE VOIA TA!“

Ziua în care m-au binecuvântat cu numele păunesc Oprița	75
„Ți-adu' aminte, Opritsa? Ți-adu' aminte?“	77
„Zece Mai ne-a fi de-a pururi!“	79

Vânătoare de pisici	80
Prima zi după abdicarea regelui	82
Lolla	83
Charlie Brown, sticlelele politician	84
Așteptându-l pe Moș Crăciun	85
O zi întunecată în Bucegi	87
Elasticitate politică	89
O partidă de poker norocoasă	92
„Ortoproștii“ de la Școala Germană	93
Grădinița franceză	98
Tunelul speranței	102
Tovarășa Tina	104
Mașina Securității	109
„Lili“ și Spitalul 9	115

III

ÎNAINȚAȘII

O dinastie de militari	118
Șapte generații de preoți	132
Meseriași și comercianți vestiți	138

IV

ICOANE ÎN EXIL

Unchiul Cornel	146
Lord Peter Dragalina	148
Ioana Elena Alexandra	154
Pictorul Sever Burada	159
Lita Storck	162
Marius și Magda Bunescu	167
Karam	172
Căpitanul Ștefan Baicu	175
Acești stejari doborâți	177

V

ȘAPTE SCRISORI MEMORABILE
ȘI UN SALUT

Scrisoarea generalului Ioan Dragalina către fiul său Virgil	184
Scrisoarea reginei Maria către principele Nicolae	186
Scrisoarea poetului Cincinat Pavelescu către generalul Ioan Dragalina	189
Scrisoarea lui Peter Dragalina către tatăl său, Virgil Dragalina	190
Scrisoarea Suzanei către Black Sambo	192
Scrisoarea istoricului Glenn Torrey	195
Scrisoarea Opritsei Dragalina-Popa	196
Salutul Opritsei Dragalina-Popa	199
<i>Postfață</i> (General Grigore Buciu)	203
<i>Note</i>	213
<i>Indice selectiv de nume proprii</i>	217

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Când a fugit din România, în 1969, Opritsa Dragalina-Popa și-a lăsat în urmă nu numai părinții, prietenii, mormintele străbunilor, icoanele și amintirile, ci și identitatea sa. A devenit, brusc, o ființă fără trecut! Primul lucru pe care a trebuit să-l schimbe a fost numele. Astfel, din Oprița a devenit Opritsa. Pentru a nu deruta cititorul cu folosirea a două grafii – Oprița, numele primit la botez, în tradiția religiei creștin-ortodoxe, după numele străbunicii sale paterne din Caransebeș, pe care l-a folosit în țară, în anii copilăriei și tinereții, și Opritsa, numele adoptat la începutul exilului peste ocean –, am decis să păstrăm numele Opritsa, respectând dorința autoarei: „Prefer Opritsa, cu ts, fiindcă așa îmi scriu numele de mai bine de 50 de ani!“ Desigur, pronunția este identică în ambele cazuri.

O explicație se impune și în ce privește trecerea de la numele Drăgălina la Dragalina, cu precizarea că această schimbare de grafie și pronunție este valabilă doar la familia generalului Ioan Dragalina și la urmașii lui pe linie bărbătească. Celelalte rude (din Borlova și Caransebeș) și-au păstrat numele tradițional, așa cum se poate constata la istoricul Patriciu Drăgălina, care are inscripționat acest nume pe piatra tombală din cimitirul bisericii ortodoxe „Sfântul Ioan Botezătorul“, Caransebeș.

Coborâtor dintr-o veche familie românească din Banat, întinsă în timp cu câteva secole în urmă (în tradiția familiei se pomenește de un Nicolae Drăgălina, fiul preotului din Borlova, întors din captivitate la turci, la 1788, după ce tatăl său îl răscumpărase cu un preț uriaș, plătit în natură, probabil în oi sau în vite), Ioan, sublocotenent în armata austro-ungară, demisionează în anul 1887 și trece munții, în România, unde este primit în armata regală cu același grad de ofițer. Decizia este consemnată, în același an, în *Foaia Diecesană* din Caransebeș, care, sub titlul „Primirea dlui I.A. Drăgălina în armata română“, publică integral decretul regal semnat de Carol I (*Foaia Diecesană*, 1887, II, nr. 52, 27 decembrie 1887/8 ian. 1888, p. 7).

Multă vreme, viitorul general Ioan Dragalina și-a păstrat numele inițial, așa cum reiese din arhiva familiei sale. Nu este exclus ca, printre camarazii de arme, să fi fost apelat, chiar de la început, cu numele Dragalina, mult mai la îndemâna românului, mai ușor de pronunțat și, desigur, mai sonor.

De altfel, această sonoritate unică și misterioasă avea să stârnească și curiozitatea reginei Elisabeta, care, atunci când îl aude pronunțat de locotenentul de marină Virgil Dragalina, fiul generalului, exclamă cu încântare: „Dragalina! Numele dumitale este așa de frumos! Dra-ga-li-na! Ca un clinchet de zurgălăi!“ (vezi Virgil Dragalina, *Escadrila de Nistru*, Editura Militară, București, 2011, p. 126).

O metamorfoză asemănătoare se întâmplă și în cazul prenumelor celor doi feciori ai generalului Ioan Dragalina: Corneliu și Virgiliu, primul, inspirat din Biblie, al doilea sugerat, probabil, de opera poetului latin Vergiliu (Publius Vergilius Maro), autorul celebrei *Eneida*, epopoea națională a romanilor.

În mod sigur, dincolo de credința în Dumnezeu și de cultura generală vastă ale lui Ioan Dragalina, care sunt peste

orice îndoială, opțiunea sa pentru numele de sorginte latină se înscrie în mișcarea generală de emancipare a românilor din Transilvania. Un român, un ofițer, precum Ioan Dragalina, nu putea să dea feciorilor săi decât nume românești sau latinești, care să nu poată fi maghiarizate cu ușurință de autoritățile statului, așa cum se întâmpla în multe situații.

Vom observa, în acest sens, că și fetele Dragalina au nume de botez des întâlnite în onomastica românească – Aurora, Elena, Cornelia, Viorica –, părinții dorind să ducă mai departe memoria înaintașilor familiei lor.

Dacă în ce-l privește pe Corneliu Dragalina prenumele și-a păstrat forma inițială în toate documentele oficiale, în vocabularul cotidian vom întâlni, uneori, și varianta prescurtată Cornel, folosită, de altfel, chiar în familie, autoarea însăși apelând la sintagmele „nenea Cornel“, și nu „nenea Corneliu“, „unchiul Cornel“, și nu „unchiul Corneliu“.

Aceeași observație este valabilă, desigur, și în cazul lui Virgiliu/Virgil, cu precizarea că de data aceasta s-a impus forma Virgil, toată corespondența, precum și cărțile publicate purtând acest nume, deși în actele oficiale apare clar prenumele inițial (Virgiliu).

Am lăsat neatinsă opțiunea autoarei de a folosi majuscule la cuvintele Mama și Tata, părinții venerați, ființele dragi pe care le evocă cu atâta duioșie și tristețe nedisimulată. Ele nu puteau și nu pot fi scrise decât cu majusculă.

O carte de memorialistică conține, prin însăși forța personalității autorului ei, și afirmații cu mare încărcătură subiectivă, care ar fi putut fi amendate prin note explicative. Am evitat acest procedeu pentru a nu impieta lectura și mai ales pentru a lăsa loc opiniilor pro și contra. Am păstrat, firește, și acele idei sau întâmplări care în fluxul memoriei revin obsedant, se repetă din unghiuri ușor diferite, deși uneori cu aceleași cuvinte.

De asemenea, ca să venim în sprijinul cititorilor, am adăugat, la sfârșitul volumului, note biografice pentru aproape toate persoanele pomenite în amintirile sale.

Indicele de nume, titlurile capitolului și subtitlurile pentru fiecare evocare în parte, selecția și documentarea ilustrațiilor aparțin îngrijitorului ediției.

Traducerea textelor din limba germană, engleză și franceză a fost făcută de autoare, când nu e menționată o altă sursă.

Fotografiile, cele mai multe realizate de autori anonimi, provin din arhiva familiei Dragalina. Acolo unde a fost cazul – și unde s-au putut identifica autorii –, am făcut precizările de rigoare.

Dumitru Dan Roman

CUVÂNT ÎNAINTE

Nu o carte. Un magic caleidoscop

Anii '50. În vremea copilăriei mele, puștii nu prea aveau jucării. Pe unele trebuiau să le inventeze, să le înjghebeze sau să le meșterească singuri acasă, așezați pe covor cu picioarele încrucișate sub ei. Altele, foarte modeste, se găseau pe tejghelele din dughenele de mărunțișuri sau pe tarabele din bâlciuri, alături de săbiuțe, coifuri de hârtie creponată, tiribombe, pistoale de tinichea cu doape, cu care să-și sperie bunicii. Printre toate acestea se găsea și magicul caleidoscop, un mic ochean pe care îl duceai la ochi și îl roteai, iar bucățelele de sticlă viu colorate dinăuntru, prin jocul unor oglinjoare ce produceau efecte geometrice simetrice, multiplicau indefinit imaginile fermecate, niciodată aceleași.

Anii '60. S-a întâmplat într-o dimineață de studenție și de zăduf, probabil prin iulie; chiulisem de la cursurile de limba spaniolă în favoarea unui ștrand „cu circuit închis“ de la Lacul Tei, unde hălăduisem ore de-a rândul, când înotând, când prăjindu-mă la soarele dogoritor. Ștrandul de care pomenesc se numea Constructorul și nu se distingea decât prin faptul că pentru a avea acces acolo trebuia să prezinți o legitimație de la INCERC (Institutul de Cercetări în Construcții), unde lucra tatăl meu, sau ceva asemănător din același domeniu. Nu putea intra oricine, era o bază de agrement, dar și de sporturi nautice, înzestrată cu un mare hangar cu

bărci speciale, cu vâsle, cu pânze și cu tot ce era necesar pentru nobilul sport nautic al canotajului, pe care și eu l-am practicat o vreme. Peste hangarul plin cu minunății pentru un tânăr care voia să-și pună mușchii la încercare domnea, doar cu slipul pe el, un bărbat solid, între două vârste, domnul Fătulescu pe numele lui, încontinuu bronzat până la ciocolatiu, într-atât îl prăjea soarele tuturor verilor până toamna târziu. Aveam legitimație, dar chiar și-așa uneori întâmpinam greutăți la intrare, aceasta fiind foarte strictă.

Baza Constructorul, în anii mei tineri 1962-’64, a fost o oază de răcoare, de sport, practicat doar de amorul artei, și locul meu preferat de petrecut timpul liber, deși aș fi putut la fel de bine să mă stabilesc exact vizavi, pe malul opus, la Complexul Studențesc de la Tei. După ore în șir pierdute cu câștig la ștrand, mă întorceam acasă cam obosit, ce-i drept, cam moleșit de soarele arzător al amiezii, cam înfometat, dar foarte binedispus și gata de noi experiențe ale vârstei. În plus, mă simțeam curat ca un ban nou și strălucind de tinerețe.

Acolo și atunci le-am cunoscut, venite la plajă și la înot, pe doamna Virginia Dragalina, amabilă, directă și prietenoasă ca o adevărată Leoaică ce era, și pe fetele ei: Ioana și Oprița. Ioana – cea mare, zâmbitoare, înaltă, solidă, mereu cu un roman în mână sau cu el pe cearșaful întins pe iarba pajiștii coborând spre lac; cealaltă, cea cu nume de păuniță, foarte-foarte drăguță, mai mică, minionă, suplă, sportivă, atrăgătoare, feminină. Ne-am înțeles de minune, și câteșitrele m-au adoptat sub noul meu nume de Miki sau Mikișor. Din cunoștințe întâmplătoare, am devenit prieteni, cu aceleași gusturi, lecturi, muzici, obiceiuri și idei. Ne simțeam bine împreună, deși ele erau o țără mai mari decât mine cu doi-trei ani, diferență mică, însă – la vârsta aceea – hotărâtoare, fiindcă – și atunci, ca și acum – fetele se simt atrase de băieți mai mari, nu mai mici. Și asta a fost tot: timpul ne-a despărțit, căile vieții ne-au fost diferite, interesele s-au

centrat încetul cu încetul pe alte domenii, pe alte ființe. Nu aveam să mai știu de ele vreme de 50 de ani!

Anul 2021. O zi oarecare. De-acum pensionar, către seară mă uitam neatent pe Facebook la diferitele postări și fotografii, când deodată nu mi-a venit să-mi cred ochilor: dintr-o poză îmi zâmbea, purtând o superbă ie românească, fata cu nume de păuniță, acum doamnă abia-abia marcată de trecerea vremii. Am stat puțin în cumpănă, apoi am făcut ce ar fi făcut oricine: i-am scris pe adresa de e-mail, întrebând-o dacă ea este acea Opriță și dacă mă mai ține minte. Mi-a răspuns îndată-mare: „Sigur că eu sunt! Cum să nu te țin minte, Mikișor?“ Și astfel s-a reînnoțit prietenia după jumătate de veac. Aveți acum sub ochi caleidoscopul acesta..., ăăă, pardon, cartea aceasta.

Sucesiunea atât de vie, pătimaș-nărăvașă, a situațiilor, istoriilor, imaginilor, personajelor, trăirilor, reflecțiilor îl surprinde nepregătit pe cititor și îl farmecă pe de-a-ntregul. Lucrătura necronologică a textului bogat, stufos, când molcom, când năvălitor, stimulează atenția deplină și participarea acestuia, îmbogățit sufletește, plimbat de la familia regală la tranșeele Primului și ale celui de-al Doilea Război Mondial, de la omul simplu și nevoiaș la eroul general Dragalina, la a cărui ușă de la rezerva plină de suferință a spitalului stă, neîndrăznind să intre, regele Ferdinand I Întregitorul, un om în realitate timid și de o mare delicatețe sufletească. Păi cum ar fi dat năvală în rezervă vreun demnitar de strânsură din zilele noastre, anunțat și de un gong percutant!

Și totuși, această carte nu ar fi văzut lumina tiparului dacă nu ar fi fost un alt prieten devotat înaintea mea, domnul colonel (r) Dumitru Dan Roman, ostaș în adevăratul înțeles al cuvântului și în domeniul capricios și foarte nemilităresc al Literelor. Dintr-un e-mail trimis mie de prietena Oprița:

Acum 17 ani, Biserica Ortodoxă din Sacramento m-a contactat, rugându-mă să vorbesc despre bunicul meu, generalul Ioan Dragalina, și despre familia mea de militari dedicată patriei. Mi-am numit cuvântarea „Slujitori ai Neamului“. În audiență era un ziarist, care a publicat cuvintele mele pe internet. O săptămână mai târziu, m-a contactat colonelul Dumitru Dan Roman, de la Asociația Națională Cultul Eroilor din București, rugându-mă să colaborez la publicarea unui material despre familia Dragalina. Așa a început prietenia mea cu domnul colonel Dumitru Dan Roman. Mai târziu, emoționată de amintirile lui Gheorghe Netejoru, Zece ani în lagărele sovietice, am oferit Asociației Naționale Cultul Eroilor un premiu anual în cinstea eroului Gheorghe Netejoru. Dar familia Netejoru nu a acceptat. La sugestia lui Dan Roman, s-a născut atunci Premiul Anual „Comandor Virgil Alexandru Dragalina“, pentru cea mai bună monografie publicată în cursul anului precedent, despre fapte militare și eroi ai neamului. De atunci, din ziua aceea binecuvântată, Dan Roman mi-a fost alături. Împreună am publicat operele Tatei, până atunci rămase în manuscris: Viața tatălui meu, generalul Ioan Dragalina, Escadrila de Nistru și Bătălia de la Jiu. În 2021 am fost oaspete al Asociației Naționale Cultul Eroilor la București și, grație generozității lor, i-am putut cunoaște personal și m-am putut ruga la Crucea din Defileul Jiului, unde bunicul meu a fost rănit, și la bustul generalului Dragalina din pasul Vâlcan. Amintirile mele, pe care le-am numit – inspirată de versurile poetului Mihai Cantuniari – Trecutul meu abia începe, nu au fost concepute pentru publicul larg. Au fost doar oferite lui Dan Roman spre a mă cunoaște mai bine, un fel de prezentare a sufletului meu și a familiei. Sunt onorată că le-a găsit demne de tipar.

Și eu le-am găsit. Dar tu cum le găsești, cititorule-frate, acum când ai sub ochi acest caleidoscop... ăăăăă, pardon, această carte?

Mihai Cantuniari

TRECUTUL MEU ABIA ÎNCEPE

Părinților mei, Virgil și Virginia Dragalina,
scutul meu în vremuri de restriște, pioasă amintire

„Dragalina! Numele duminale este așa de frumos!
Dra-ga-li-na! Ca un clinchet de zurgălăi!“
— Regina Elisabeta a României

Pace nou-veniților în Lumea Nouă

O călătorie cu sens unic

În ianuarie 1969, conducătorii comuniști de la București au hotărât să deschidă granițele țării, invitând întreaga lume să cunoască România și realizările ei socialiste. Era „Anul Internațional al Turismului“, o convenție mondială la care aderaseră mai toate țările lagărului socialist. Pentru prima oară după 24 de ani de la instaurarea sa în România, regimul comunist oferea „oamenilor muncii“ posibilitatea unor excursii în țările capitaliste.

Căsătoriți de curând, fără o „lună de miere“ petrecută în țări exotice, nici măcar în Bulgaria, țara vecinilor noștri de la sud de Dunăre, Valentin și cu mine, Opritsa, am depus actele pentru o excursie la Paris. Secretul nostru: o călătorie în Vest... cu sens unic!

După două săptămâni de așteptare înfrigurată, ne-a venit răspunsul: „Nu se aprobă!“ Atunci, poate, la Istanbul? Nu! Negativ! Sau Anglia, Olanda ori Germania? Negativ! Negativ! Negativ!...

Aproape toată lumea se înscria la excursii în Vest. Securitatea nu mai prididea cu trierea și verificarea dosarelor. Mulți amatori, puțini aleși! Primeau parafa Secu doar oamenii de încredere, devotați cauzei. Numai că, stupoare la București, primii excursioniști, aleși pe sprânceană, au rămas în străinătate: membri de partid, părinți care și-au lăsat copiii acasă, în grija bunicilor, mulți tineri, dar și

oameni în vârstă, muncitori, intelectuali... Oare cine mai era de încredere?

Smărăndița, tovarășa de la ghișeu ONT, cu care lucrasem ca ghid în anii studenției, îmi șoptise că, în urmă cu o săptămână, într-o excursie la Viena, fugiseră toți turiștii; dispăruse până și șoferul autocarului, așa încât conducerea ONT a fost nevoită să trimită un om care să aducă autocarul înapoi!

Au trecut cinci luni de răspunsuri negative și noi nu ne-am descurajat. Pe la începutul lunii mai, am mai făcut o încercare: ne-am înscris la o excursie de zece zile în Austria. Așteptam decizia Securității fără mari speranțe, doar fuseserăm respinși de fiecare dată.

Între timp, direcția Editurii pentru Literatură Universală, unde lucram ca documentarist de germană și engleză, se pregătea să participe la Târgul de Carte de la Leipzig, în Republica Democrată Germană. Săptămânal, participam la ședințe de lucru, ținând conducerea la curent cu ultimele știri.

Într-o luni, dimineața, mă pomenesc că mă cheamă directorul. Mi-am adunat toate însemnările, trecând rapid în revistă ultimele amănunte, și am urcat scara către suita conducerii. Am bătut la ușa biroului directorial și am intrat.

Directorul, un om vesel și afabil, ședea tăcut la masa de lucru, cu privirea fixă, fără să-mi adreseze nici măcar un cuvânt de bun-venit. În fața biroului, un scaun pivotant.

Mirată, m-am apropiat. Și, dintr-odată, scaunul s-a rotit și un bărbat în haină de piele a lătrat la mine ca un dulău scăpat din legătoare:

— Vrei să fugi, ai?

Atacul verbal m-a luat prin surprindere și, fixată fiind pe ideea Târgului de Carte de la Leipzig, am răspuns cu mirare:

— Să fug? Unde? În RDG?

Agresorul m-a privit enervat. A rămas ursuz în scaun, în timp ce eu încercam să-mi regăsesc calmul și să-i relatez